

Дослідження рівня цифрової компетентності вчителів англійської мови: етап самодіагностики

Актуальність. Європейське суспільство рухається у напрямку всеохоплюючої цифровізації. «Цифровий порядок денний для Європи» (“Digital agenda for Europe”) [8] є однією з семи флагманських ініціатив в рамках стратегії соціально-економічного розвитку «Європа 2020: стратегія розумного, сталого і всеосяжного зростання» (“Europe 2020: A European strategy for smart, sustainable and inclusive growth”) [10], прийнятій Європейською Радою ще навесні 2010 року. Ряд європейських документів зазначає необхідність цифровізації освіти («Про План дій щодо цифрової освіти» (“Digital Education Action Plan”)) [9] та розвитку цифрової компетентності (Рамкова програма оновлених ключових компетентностей для навчання протягом життя (“Proposal for a Council Recommendation on Key Competences for LifeLong Learning”)) [7].

Відповідні рухи відбуваються і в Україні. Кабінет Міністрів України презентував проект «Цифрова адженда України – 2020» («Цифровий порядок денний» – 2020) [4] та схвалив «Концепцію розвитку цифрової економіки та суспільства України на 2018 – 2020 роки» [1]. У Концепції Нової української школи передбачені кроки щодо впровадження сучасних цифрових технологій в освітній процес [2].

Отже, процес цифровізації вітчизняної освіти тільки розпочався. Як показує шкільна практика вчителі англійської мови не завжди вміють працювати з інформацією та цифровим контентом, комунікувати та співпрацювати за допомогою різних цифрових технологій, створювати власний цифровий контент, захищати свої особисті дані у цифровому середовищі, розв’язувати навчально-методичні завдання за допомогою цифрових технологій. Беручи це до уваги, постає проблема розвитку цифрової компетентності вітчизняних педагогів. Учителі часто використовують застарілі

засоби навчання, не є достатньо компетентними у цифрових технологіях, на відміну від учнів, що породжує цифровий розрив (digital divide) між ними.

Метою статті є опис методики та результатів самодіагностики рівня цифрової компетентності вчителів англійської мови.

Виклад основного матеріалу. Проведене нами дослідження є частиною констатувального етапу дослідно-експериментальної роботи регіонального рівня за темою «Розвиток цифрової компетентності вчителів англійської мови у системі післядипломної педагогічної освіти». Одним із завдань констатувального етапу є визначення вихідного рівня цифрової компетентності вчителів англійської мови. Анкета, що обрана для опитування, розроблена та апробована Європейським Союзом (Europass) [11] на основі рамки цифрової компетентності “DigComp 2.1” [6], і містить п’ять категорій: інформаційна грамотність та грамотність щодо роботи з даними, комунікація та співпраця, створення цифрового контенту, безпека, розв’язування проблем. Адаптована анкета складалася з 23 питань: перші 4 з них стосувалися загальної інформації про вчителів, наступні 19 були пов’язані з певною категорією цифрової компетентності. У категорії інформаційна грамотність та грамотність щодо роботи з даними було запропоновано три запитання, у всіх інших – чотири. На кожне питання пропонувалося 3 варіанти відповіді, що відповідають трьом рівням цифрової компетентності: низькому, середньому та високому.

Дослідження рівня цифрової компетентності вчителів англійської мови проводилось на базі Миколаївського обласного інституту післядипломної педагогічної освіти (МОІППО) і тривало з січня по червень 2019 року. Учителям було запропоноване електронне опитування англійською мовою у Google Формі.

Загальна кількість учасників становила 119 учителів Миколаївської області, з них 113 (95%) жінок і 6 (5%) чоловіків. Кількість вчителів відповідає можливому обсягу вибірки (відповідно до таблиці достатньо великих чисел [3]). Більшість учасників не мають сертифікатів з комп’ютерних та інформаційних технологій – 85 (71,4%). Досвід роботи від 1 до 5 років мають

16 (13,4%) учителів, від 5 до 10 – 20 (16,8%), від 10 до 15 – 31 (26,1%) і більше 15 років – 52 (43,7%).

Результати самодіагностики показали, що більшість вчителів (56 осіб) оцінюють свій рівень цифрової компетентності як середній, 43 опитаних – як низький, і 20 оцінили як високий.

Ми проаналізували дані відповідно до п'яти категорій цифрової компетентності. У категорії інформаційна грамотність та грамотність щодо роботи з даними (Information and data literacy) більшість респондентів (69 – 57,7%) мають середній рівень, низький – майже 30 (24,93%) і високий – 21 (17,37%). У категорії комунікація та співпраця (Communication and collaboration) переважна більшість учителів (48 – 40,18%) також продемонстрували середній рівень розвитку цифрової компетентності, 36 (30,65%) – високий і приблизно 35 (29,2%) – низький. У категорії створення цифрового контенту (Digital content creation) більшість учителів (59 – 49,95%) опинилися на низькому рівні, 50 (42,23%) – на середньому, і дуже мало учасників 9 (7,83%) виявили високий рівень. У категорії безпека (Safety) більшість респондентів (63 – 53,25%) мають середній рівень, 34 (28,63%) – низький і 22 (18,13%) – високий. У категорії розв'язування проблем (Problem solving) у більшості опитаних (54,75 – 46,1%) було виявлено низький рівень, у 53 (44,63%) – середній, у 11 (9,28%) – високий.

Найбільша кількість учителів (87) виявили свою обізнаність в питаннях про пошукові системи та вплив технологій на довкілля. Найменше учасників (6) є обізнаними у форматуванні та редагуванні цифрового контенту. Необхідно відзначити, що учителі мають високий рівень лише в одному питанні про електронні засоби комунікації. Майже паритетний розподіл кількості учасників між низьким та середнім рівнями відбувся в питаннях про авторське право, захисне програмне забезпечення, застосування паролів та вирішення проблем нетехнічного характеру. Значна частина опитаних має низький рівень розвитку цифрової компетентності у питаннях, пов'язаних з категоріями створення цифрового контенту і розв'язування проблем.

Висновки. Таким чином, цифрова компетентність є невід’ємною складовою професіональних компетентностей учителів англійської мови. Вони повинні вміти діагностувати власний рівень цифрової компетентності, розуміти аспекти, у яких потрібно вдосконалити чи оновити власну цифрову компетентність. Одним із інструментів самодіагностики рівня цифрової компетентності вчителів англійської мови може стати запропонована нами методика.

Результати нашого дослідження показали, що більшість учителів мають середній рівень розвитку цифрової компетентності. Але вони мають недостатній рівень розвитку цифрової компетентності у питаннях, пов’язаних з категоріями створення цифрового контенту та розв’язування проблем, що є ключовими для цифрового перетворення навчально-виховного процесу.

Перспективи подальших наукових розвідок вбачаємо в уточненні сутності поняття цифрової компетентності вчителів англійської мови та розробці методичної системи розвитку та об’єктивного оцінювання цієї компетентності.

Література:

1. Кабінет Міністрів України. Концепція розвитку цифрової економіки та суспільства України на 2018 – 2020 роки та затвердження плану заходів щодо її реалізації, 2018. [Електронний ресурс] URL : <https://www.kmu.gov.ua/ua/npas/pro-shvalennya-koncepciyi-rozvitku-cifrovoyi-ekonomiki-ta-suspilstva-ukrayini-na-20182020-roki-ta-zatverdzhennya-planu-zahodiv-shodo-yiyi-realizaciyi>
2. Міністерство освіти і науки України. Концепція реалізації державної політики у сфері реформування загальної середньої освіти «Нова українська школа» на період до 2029 року, 2016. 34 с. [Електронний ресурс] URL : <https://mon.gov.ua/storage/app/media/zagalna%20serednya/nova-ukrainska-shkola-compressed.pdf>
3. Митропольский А. К. Техника статистических вычислений. Москва: Наука, 1971. – 576 с.
4. Проект Цифрова адженда України – 2020 («Цифровий порядок денний» – 2020) Концептуальні засади (версія 1.0) Першочергові сфери, ініціативи, проекти «цифровізації» України до 2020 року. Hitech office, 2016.

- [Электронный ресурс] URL :
- <https://uccr.org.ua/uploads/files/58e78ee3c3922.pdf>
5. Ульяновский В. И. Социологические исследования в сфере образования: Учебно-методическое пособие для слушателей программ дополнительного профессионального образования. Архангельск: Поморский государственный университет им. М. В. Ломоносова, 2006. – 103 с.
 6. Carretero G. S., Vuorikari R., Punie Y. DigComp 2.1 : The Digital Competence Framework for Citizens with eight proficiency levels and examples of use. Publications Office of the European Union, 2017. [Электронный ресурс] URL : [http://publications.jrc.ec.europa.eu/repository/bitstream/JRC106281/web-digcomp2.1pdf_\(online\).pdf](http://publications.jrc.ec.europa.eu/repository/bitstream/JRC106281/web-digcomp2.1pdf_(online).pdf)
 7. Council of the European Union, European Commission. Commission Staff Working Document Accompanying The Document Proposal for a Council Recommendation on Key Competences for Lifelong Learning. Brussels, 17.01.2018 SWD(2018) 14 final [Электронный ресурс] URL : <http://data.consilium.europa.eu/doc/document/ST-5464-2018-ADD-2/EN/pdf>
 8. European Commission. Communication from the Commission to the European Parliament, the Council, the European Economic and Social Committee and the Committee of the Regions. A Digital Agenda for Europe. Brussels, 26.8.2010 COM(2010) 245 final/2, 41 p. [Электронный ресурс] URL : [https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:52010DC0245R\(01\)&from=EN](https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:52010DC0245R(01)&from=EN)
 9. European Commission. Communication from the Commission to the European Parliament, the Council, the European Economic and Social Committee and the Committee of the Regions on the Digital Education Action Plan. Brussels, 17.1.2018 COM(2018) 22 final, 11 p. [Электронный ресурс] URL : <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:52018DC0022&from=EN>
 10. European Commission. Europe 2020 : A strategy for smart, sustainable and inclusive growth, 2010. 32 p. [Электронный ресурс] URL : <https://ec.europa.eu/eu2020/pdf/COMPLET%20EN%20BARROSO%20%2020007%20-%20Europe%202020%20-%20EN%20version.pdf>
 11. Khateeb A. A. M. Al. Measuring Digital Competence and ICT Literacy: An Exploratory Study of In-Service English Language Teachers in the Context of Saudi Arabia. International Education Studies. Vol. 10, No. 12, 2017. [Электронный ресурс] URL : [file:///C:/Users/koshk/Desktop/Article%203%20%E2%80%93%20D0%BC%20D0%B0%D1%82%D0%B5%D1%80%D1%96%D0%B0%D0%BB%D0%B8/Measuring_Digital_Competence_and_ICT_Literacy_An_E%20\(4\).pdf](file:///C:/Users/koshk/Desktop/Article%203%20%E2%80%93%20D0%BC%20D0%B0%D1%82%D0%B5%D1%80%D1%96%D0%B0%D0%BB%D0%B8/Measuring_Digital_Competence_and_ICT_Literacy_An_E%20(4).pdf)